

Salsa!.doc

2

JAARGANG 1 | SEPT 2005
DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

NIEUWSBRIEF VAN DE VRIENDEN VAN HET LEUVENS STADSARCHIEF

Wij dansen voort!

Dit derde nummer van Salsa!.doc bewijst dat de vzw Salsa! nog niet is uitgedanst. Het ledenaantal stijgt, de nieuwsbrief krijgt vorm en de vereniging is het embryonale stadium voorbij.

Salsa! heeft de afgelopen maanden inderdaad niet stil gezeten. Zo waren we in juli prominent aanwezig bij de feestelijke overdracht van het archief van Pater van Basten Batenburg. Mede dankzij onze vereniging kon dit archief door schepen van cultuur Denise Vandevooort en stadsarchivaris Marika Ceunen officieel in bruikleen genomen worden. Voortaan zijn deze interessante genealogische nota's voor het publiek raadpleegbaar in de leeszaal van het archief. Ook de workshop familiegeschiedenis op 13 september 2005 had veel succes en heel wat geïnteresseerde leden lieten zich graag door ondervoorzitter Jan Caluwaerts rondleiden tussen de genealogische bronnen uit het stadsarchief.

De nieuwsbrief Salsa!.doc wil het rijke archiefbezit en de werking van het Leuvens stadsarchief zo ruim mogelijk bekend maken. De inhoud van de voorliggende aflevering weerspiegelt deze doelstelling ten volle.

Een aantal bijdragen geeft toelichting bij in het archief bewaarde verzamelingen en archiefbestanden, andere geven informatie over initiatieven die de raadpleegbaarheid en de bewaring van in het Leuvense stadsarchief bewaarde bronnen ten goede komen. Archief wordt gevormd om geraadpleegd te worden. Zonder de mogelijkheid tot raadpleging, nu of in de toekomst, heeft het immers geen zin om archiefstukken te bewaren. Archivarissen hebben dan ook als opdracht archief te bewaren, te ontsluiten en ter beschikking te stellen. Het zijn deze kerntaken die Salsa!.doc nu en in de volgende afleveringen onder de aandacht wil brengen.

In de rubriek 'Uit goede bron' wordt deze keer de serie bouwdoSSIERS uit de periode 1820–1996 voorgesteld. Dankzij een digitale ontsluiting is het binnenkort mogelijk om op basis van deze doSSIERS bijna twee eeuwen evolutie van het Leuvense stadsbeeld te bestuderen.

Brieven worden, in normale omstandigheden, door de postdienst aan de bestemming besteld. Oorlogsomstandigheden of regimewisselingen sturen de postbedeling echter vaak in de war. In een bijdrage over de collectie onbestelde brieven tussen 1741 en 1794 leest u wat er gebeurde met onbestelde stukken nadat op 8 nivôse jaar III (28 december 1794) het voormalig postkantoor van Leuven door de Franse republiek verzegeld werd.

Kranten en weekbladen bevatten belangrijke informatie over het dagelijks leven. Zij zijn vaak niet of nauwelijks ontsloten en een veelvuldige raadpleging brengt hun goede en duurzame bewaring in het gedrang. Om de toegankelijkheid en de bewaring van de Leuvense pers te bevorderen is het stadsarchief met de digitalisering en de digitale ontsluiting van alle lokale kranten begonnen. Moderne technologie, ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek en preservatie van het erfgoed gaan hier hand in hand.

Voor mij is het overduidelijk: wie een bijdrage wil leveren tot een betere kennis van het Leuvense verleden kan het Leuvense stadsarchief niet links laten liggen. Wie Samen Actief voor het Leuvense Stadsarchief wil zijn, moet bij Salsa! zijn.

GUSTAAF JANSSENS, voorzitter Salsa! vzw



I N H O U D

Wij dansen voort	1
Rubriek: Uit goede bron	2
Petrus Phalesius herleeft	3
Rubriek: Collectie in de kijker	4
Rubriek: Oude kranten vertellen	6
Colofon en praktische informatie	8
Activiteiten van Salsa! vzw	8

Uit goede bron

De bouwdoossiers van de stad Leuven (1820–1996)

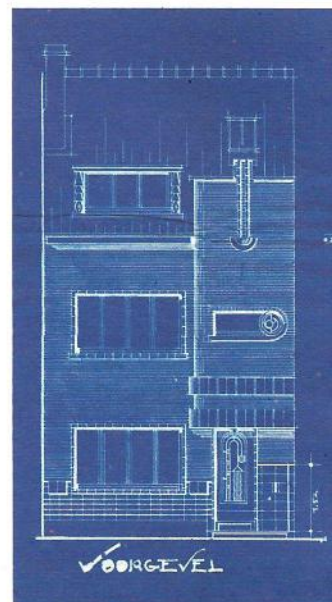
Zomaar willekeurig een gebouw laten optrekken of veranderen, kan in onze geregleme- teerde maatschappij al lang niet meer. Hiervoor hebt u een bouwvergunning nodig, afgeleverd door het College van Burgemeester en Schepenen.

Regelgeving omtrent het bouwen van particuliere woningen bestond er al tij- dens de Franse en Nederlandse periode. Zo lezen we in een politieverordening van 13 april 1807 dat 'elken Eygenaer die zal wil- len doen bouwen, opmaeken, of repareren eenige gebouwen, huysen, pak-huysen, sluyt-mueren etc. op straeten en plaetsen hier boven gespecificeert, zal gehouden zyn van een request te presenteren aen den Heere Prefect [...]'. Indien de eigenaar zich niet aan de *selve formaliteyt* hield, kon hij verplicht worden om het gebouw af te breken.

Kort na de Belgische onafhankelijkheid werd de bevoegdheid tot het verlenen van bouwvergunningen bij wet toegekend aan het College van Burgemeester en Schepenen. In het Reglement op de Ge- bouwen van 8 augustus 1835 bepaalde het Leuvens schepencollege de dossiersamen- stelling: elke bouwaanvraag diende ver- gezeld te worden van een plan van de voorgevel in dubbel en van een aandui- ding van de rooilijn van zowel het op te richten of het te restaureren gebouw als van de aanpalende woning(en). Door het besluit van 2 december 1946 werd de be- voegdheid om een bouwvergunning af te leveren echter aan het pas opgerichte Be- stuur voor Stedenbouw overgedragen. Sinds de wet van 29 maart 1962 op de Ste- denbouw is het evenwel opnieuw het lo- kaal schepencollege dat de bouwtoelating verleent.

In het stadsarchief worden dan ook alle bouwvergunningen bewaard die in de pe- riode 1820–1996 afgeleverd werden door het Leuvense stadsbestuur. Ook de bouw- vergunningen van de deelgemeenten Kes- sel-Lo, Wilsele, Heverlee, Wijgmaal en een stukje van de gemeente Korbek-Lo heb- ben in het stadsarchief een veilig onder- komen gekregen. De vergunningen ver- leend na 1996 worden nog op de dienst ruimtelijke ordening zelf bewaard.

Tot 1971 varieerde de inhoud van elk bouw- dossier sterk, maar algemeen kan gesteld worden dat een dossier minstens een aanvraag en een bouwvergunning bevat. Meestal treft men ook een plan, een schets of een tekening aan. Verwacht echter geen gedetailleerde bouwplannen, zoals ze door hedendaagse architecten worden afgeleverd. Oudere bouwvergunningen bevatten vaak slechts een tekening van de voorgevel met indicaties over de aanpa- lende woningen. De indeling van het huis ontbreekt vaak en ook de nutsleidingen worden niet ingetekend op deze plannen. Op 6 februari 1971 werd de inhoud van het bouwdoossier bij ministerieel besluit vast- gelegd. Sindsdien dient elk aanvraagdoss- ier te bestaan uit: een vergunningsaan- vraag in meervoud; het inschrijvingsattest van de architect; verschillende tekeningen van de uit te voeren werken, ondertekend door de aanvrager en de architect en ten- minste drie genummerde foto's. Niet iedereen heeft zomaar inzagerecht in de afgeleverde bouw- en verbouwingsver-



Ontwerp van een plan voor een huis in de Platte-Lostraat te Kessel-Lo (1938)

gunningen (zie ook: www.leuven.be/doc/openbaarheid.pdf). De openbaarheid van bestuur wordt – zeker bij bouwplannen – beperkt door de eerbiediging van de per- soonlijke levenssfeer. Indien u dus geen betrokken partij bent bij het bewuste dos- sier, met name als eigenaar of bewoner, hebt u enkel inzage in het vergunnings- formulier.

Ook bij het maken van kopieën moeten we rekening houden met de wetgeving en tot 70 jaar na het overlijden van de auteur, in deze de architect, hebt u de toestem- ming nodig van de erfgenamen om de plannen te reproduceren of publiceren. Hoe moet u nu concreet te werk gaan, wil u het bouwdoossier van uw huis inkijken? Be- treft het een bouwdoossier uit de periode 1820–1976, dan hebt u in principe voldoen- de aan het adres om het dossier terug te vinden. De bouwvergunningen van voor de fusie zijn immers geordend per straat en

Plan voor de wederopbouw van een huis in de Leopold Vanderkelenstraat (1921)



huisnummer. De herhaalde hernummeringen kunnen echter de opzoeking bemoeilijken. In 2004 is het stadsarchief dan ook gestart met een computerbestand dat de bouwdoSSIers van voor 1976 inventariseert. Daarin wordt verholpen aan het euvel met de verouderde huisnummers.

Sinds 1977 worden de bouw-aanvragen geordend op vergunningsdatum. Een computerbestand met de gegevens vanaf 1987 maakt het zoeken ook hier een stuk eenvoudiger.

Wanneer deze digitale indices op de bouwvergunningen voltooid zullen zijn, zal het vinden van het bouwdoSSier van uw pand in Leuven een fluitje van een cent zijn. Ons computerbestand zal de onderzoekers in staat stellen om in een

oogwenk bijvoorbeeld alle Leuvense panden van ééNZelfde architect op te sporen. Welke Leuvense bouwplannen werden door Helleputte, Piscador of één van de andere architectengoden getekend? Weldra zal het een koud kunstje zijn om die vraag te beantwoorden.



Verbouwingsplan van een huis in de Mechelsestraat (1841)

Bovendien kunnen door het aanpassen van de huisnummers aan de huidige nummering oude panden die uit het straatbeeld verdwenen zijn gelokaliseerd worden. Via de bouwplannen zou het dan bijvoorbeeld mogelijk moeten zijn om de Mechelsestraat aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog te reconstrueren.

Momenteel zijn er al zo'n 5.000 bouw-aanvragen in de digitale indices ingevoerd. Ons streefdoel bestaat erin om tegen het einde van 2006 de Leuvense bouwdoSSIers volledig geïnventariseerd te hebben. U hoeft uiteraard niet zo lang te wachten om de bouwplannen van uw huis in het stadsarchief te komen raadplegen. Het archiefpersoneel staat ter beschikking om het juiste doSSier voor u op te zoeken. Misschien bent u wel eigenaar van een woning ontworpen na de Eerste Wereldoorlog waarvan een mooie aquarel van de voorgevel bewaard is gebleven.

MARIKA CEUNEN

Petrus Phalesius herleeft

Tijdens het festival *Leuvense stadsklanken uit de 16^{de} eeuw*, dat plaatsvindt van 3 oktober tot 26 november 2005, kan men kennismaken met de composities die de muziekdrukker Petrus Phalesius heeft uitgegeven.

Petrus Phalesius (Pieter Vander Phaliezen/Pierre Phalèse), die vermoedelijk rond 1510 in Leuven geboren werd, was actief in het boekbedrijf. Zijn handelszaak was in de jaren 1563–1566 gevestigd in de *Gulde Librije*, in de Boekhandelstraat (huidig nummer 3). Volgens twee tellingen van de Leuvense weerbare mannen uit 1566 en 1568, woonde Phalesius na 1566 in het eerste deel van de *Dorpstraetpoorten* of van de *Dorpstraete* (Diestsestraat). Onderzoek heeft uitgewezen dat zijn huis vermoedelijk bestaan heeft op de plaats waar vanaf 1924 het huidige gerechtsgebouw werd opgetrokken. Het uitgeversbedrijf verhuisde na de grote pestepidemie van 1578–1579 echter naar Antwerpen waar het tot midden 17^{de} eeuw werkzaam bleef.



Drukkersmerk van Petrus Phalesius met afbeelding van Melpomene, muze van de zang en later het treurspel.

Het uitgeversbedrijf van Phalesius werd één van de meest succesvolle in de Zuidelijke Nederlanden. De in 1545 in Leuven verschenen *Aux despens de Pierre Phalèse libraire*, een muziekdruk met ééNZestig overwegend Franse liederen bewerkt voor luit, werd de start van een muzikaal en economisch succesverhaal dat meer dan dertig jaar zou duren. Dankzij Phalesius werd Leuven een belangrijk muziekcentrum waar composities van toenmalige grootmeesters als Orlandus Lassus of Philippus de Monte werden uitgegeven.

Van 1545 tot 1578 werden in Leuven niet minder dan 189 Phalesius-drukken op de markt gebracht. Van dat hele oeuvre bleven om en bij de zeshonderd exemplaren bewaard, verspreid over tientallen binnenlandse en buitenlandse bibliotheken.

Naast een tentoonstelling in de universiteitsbibliotheek, een cursus en een reeks concerten op bijzondere locaties wordt ter gelegenheid van dit festival ook een boek met bijhorende CD uitgebracht. *Petrus Phalesius en het stedelijk muziekleven in de Vlaamse Renaissancestad Leuven* kwam tot stand met medewerking van Salsa!-bestuursleden Jan Caluwaerts en Gilbert Huybens. Salsa!-leden die dit werk wensen te kopen genieten een korting en betalen slechts 14 euro, te bestellen op het bijgevoegd inschrijvingsformulier.

In het kader van het festival *Leuvense stadsklanken uit de 16^{de} eeuw* organiseert Salsa! ook enkele activiteiten met betrekking tot Phalesius. Vergeet dus zeker niet de kalender te raadplegen.

GILBERT HUYBENS

Een verzameling onbestelde brieven uit de 18^{de} eeuw

In de rubriek 'Collectie in de Kijker' stellen we u opnieuw een interessante verzameling voor die bewaard wordt in het stadsarchief van Leuven. Voor dit nummer van Salsa! doc viel onze keuze op een boeiende collectie onbestelde brieven uit de periode tussen 1741 en 1794, afkomstig uit het voormalig postkantoor van Thurn & Taxis te Leuven. Meteen ook een primeur voor de lezers van deze nieuwsbrief, want tot op heden is de oorsprong van de collectie grotendeels onbekend gebleven.

De adellijke familie Thurn & Taxis heeft eeuwenlang een hoofdrol gespeeld in de geschiedenis van het Europese postverkeer. Zo ontwikkelde de Italiaan Francisco Tasso rond 1500 de eerste regelmatige postverbindingen tussen Spanje, de Nederlanden, Frankrijk en Duitsland. De familie verkreeg het monopolie op het brievenvervoer via de post en beheerde in de volgende eeuwen zowat overal op het continent plaatselijke en nationale postdiensten, waarbij men tot 20.000 koeriers in dienst had.



Uithangbord van een postkantoor van Thurn & Taxis, Groeningemuseum Brugge (Inv.nr. GRO.1.1296)

Leuven groeide dankzij zijn geografische ligging al vroeg uit tot een belangrijk knooppunt in het internationale postverkeer. Doorheen de stad liepen immers verschillende drukke wegen die het graafschap Vlaanderen en het hertogdom Brabant met Duitsland verbonden. Dagelijks kwamen er in Leuven postiljons aan met brieven uit de gehele Zuidelijke Nederlanden. Eénmaal per week kon men

ook post uit verder gelegen regio's verwachten, uiteraard met enig voorbehoud: *'Dat men niet en kan vaststellen de aenkomste der Posten van Engeland die tweemaal ter weke vertrekken, vermits die door de winden aangedreven worden, als komende over de Zee'* (Lovenschen Almanach 1785).

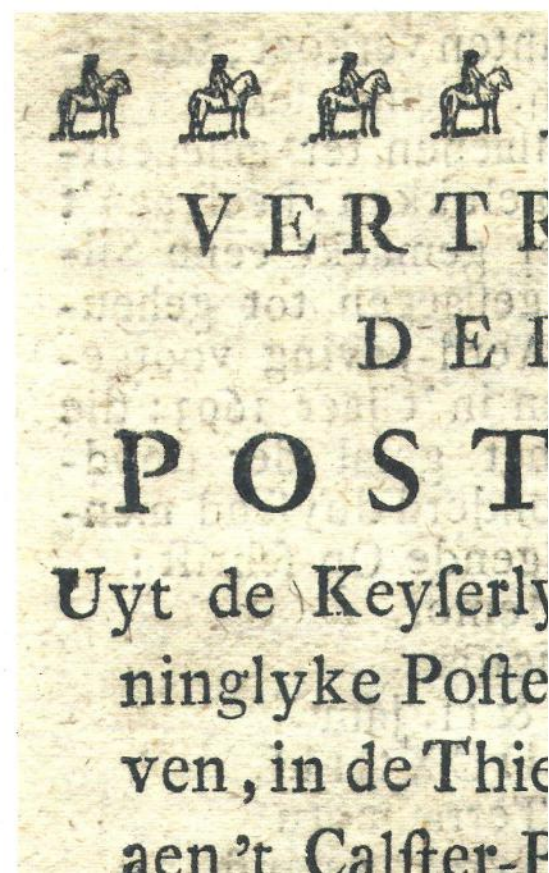
De leiding van het postkantoor van Leuven was in handen van een directeur of postmeester die werd bijgestaan door één posthouder. Ze registreerden de ingekomen en uitgaande brieven en zorgden ervoor dat de postiljons op de vastgestelde tijdstippen vertrokken. Omdat de portkosten destijds door de bestemming betaald werden, taxeerde de directeur onmiddellijk de toegekomen post. Vervolgens liet hij de brieven tegen betaling bezorgen door de twee briefdragers die hij hiervoor in dienst had. Onbestelbare of onduidelijk geadresseerde poststukken werden teruggezonden naar het kantoor van herkomst.

Al deze drukke activiteiten vielen ineens stil bij de Franse verovering van onze gewesten in 1794. De postkantoren van Thurn & Taxis werden gesloten en de Franse overheid nam onmiddellijk het postwezen met eigen personeel over.

Uiteraard houdt de herkomst van onze collectie onbestelde brieven verband met deze sluiting van het Leuvens postkantoor en de lotgevallen van de laatste postmeester uit het Ancien Regime. Georgius Maximilianus de Larapalier werd omstreeks 1760 geboren in het Duitse Regensburg, een stad in het oosten van de deelstaat Beieren waar de familie Thurn & Taxis tot op heden een indrukwekkend kasteel bewoont. Larapalier kwam rond 1787 in Leuven als postmeester aan en ging er samen met zijn Duitse vrouw en dochter wonen in een huis in de Tiense-

straat. In deze woning op de hoek met de Muntstraat was ook het postkantoor van Leuven gevestigd. Na het overlijden van zijn vrouw hertrouwde Larapalier in februari 1789 met de rijke weduwe Anna Catharina Nadouls. In november van datzelfde jaar zorgde de geboorte van Josephus Georgius de Larapalier reeds voor gezinsuitbreiding.

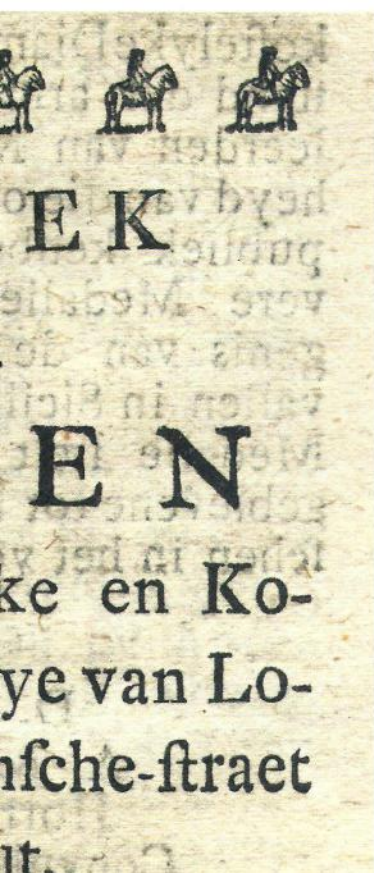
Nadat de Franse revolutionairen in de Slag bij Fleurus op 26 juni 1794 de overwinning behaalden, vertrokken de Oostenrijkse troepen definitief uit de Zuidelijke Nederlanden. Heel wat ambtenaren en geestelijken verlieten in die periode Leuven en ook postmeester Larapalier besloot samen met zijn vrouw en de twee kinderen te vluchten.



november 18 december 1785
Dit is om te antwoorden op uwen
tweeden brief dat mijn dochter geen
de mienste gesinthydt voor u en
heeft als voor goeden dagh oft goeden
te seggen en schrijft niet meer
want wij sullen de brieven weder
schicken want mijn dochter en
wilt noijt mensch amiseren
hier mede blyve

De vrouw van
petrus didier

De Franse republiek nam alle achtergela-
ten bezittingen van de gevluchte émigrés



in beslag en op 8 nivôse jaar III (28 december 1794) werd ook het voormalig postkantoor verzegeld. Pas vier jaar later werd de inboedel ervan openbaar verkocht. De Leuvense opkoper Wouters had op de veiling een interessant lot verworven: *une grande mande rempli des anciens écrits et lettres non décacheté*. Deze onbestelde brieven waren na de vlucht van postmeester Larapalier in het postkantoor van Thurn & Taxis achtergebleven en werden nu samen met de meubelen en de huisraad in april 1799 openbaar verkocht. Wouters had vooral commerciële bedoelingen en al spoedig verkocht hij de brieven per stuk door in de herbergen van de stad. Op 1 floréal jaar VII (20 april 1799) bracht politiecommissaris Bastiné de kantonsmunicipaliteit op de hoogte en het stadsbestuur nam nog diezelfde dag maatregelen. Men stelde vast dat er heel wat persoonlijke en gevoelige informatie in omloop was en beseftte bovendien dat de inhoud van de aangeboden brieven ook de commerciële belangen van de betrokken Leuvenaars kon schaden. Alle onverkochte brieven werden dan ook onmid-

dellijk bij Wouters in beslag genomen en de politie ging op zoek naar de reeds verspreide poststukken.

De beweegredenen van politie en stadsbestuur waren in 1799 dan wel niet historisch van aard, maar dankzij hun ingreep is wel een verzameling van 278 persoonlijke brieven uit het einde van het Ancien Regime bewaard gebleven. 179 brieven hebben betrekking op de Dijlestad en zijn ofwel verzonden vanuit het postkantoor van Leuven of gericht aan een inwoner van de stad. Dit betekent echter ook dat er bijna honderd brieven geen aantoonbare band met de stad hebben. Zoals reeds gemeld was Leuven een belangrijk knooppunt in het internationaal postverkeer en werd er dus heel wat post via de stad verzonden. Brieven die niet bij de geadresseerden terecht kwamen, konden hierdoor soms verdwalen om uiteindelijk in een grote mand in het postkantoor van Leuven te belanden.

Alle bewaarde brieven hebben inderdaad één element gemeen: ze zijn nooit door de geadresseerde gelezen! Allerlei aantekeningen op de envelop zoals *inconnue* en *refusée* zijn hiervan trouwens de – soms schrijnende – getuige. De meeste brieven bleken inderdaad onbestelbaar omdat ze slechts summiere adresgegevens bevatten of gericht waren aan personen die vertrokken waren naar een onbekende bestemming. Veertig brieven bleven tenslotte onbesteld omdat de geadresseerden weigerden ze in ontvangst te nemen...

De inhoud van deze verzameling brieven uit de periode tussen 1741 en 1794 is dan ook erg gevarieerd. Er zijn niet alleen familiale berichten en feestwensen, maar ook soldatenbrieven, handelscorrespondentie en enkele liefdesbrieven.

Toch mag het historisch belang van deze onbestelde brieven niet onderschat worden. Al zijn ze op een erg toevallige manier verzameld en vormen ze een heteroog geheel, toch schetsen deze brieven samen een vrij adequaat tijdsbeeld. Stuk voor stuk zijn het directe getuigen van de leefwereld van de briefschrijver die ons veel vertellen over de dagelijkse zorgen, de kostprijs van de levensmiddelen en de toenmalige internationale spanningen. U kan deze verzameling onbestelde brieven natuurlijk ook steeds zelf komen ontdekken. Een inventaris door Leo Van Buyten ligt ter beschikking in de leeszaal van het stadsarchief. We helpen u graag verder...

PIET VELDEMAN

OUDE KRANTEN VERTELLEN

Leuven kermis van 1935 uitgesteld

In 2005 is de jaarlijkse septemberkermis van Leuven kunnen starten op haar traditionele datum: de eerste zaterdag van september. Zeventig jaar geleden was dat niet het geval. Naar aanleiding van het overlijden van koningin Astrid op 29 augustus 1935 besloot het stadsbestuur van Leuven het kermisgebeuren met een week uit te

stellen. Op de eerste bladzijde van de *Journal des Petites Affiches* van 1 september 1935 werd trouwens een heel blad aan deze koninklijke tragedie gewijd.

Kermis, afgeleid van het woord kerkmis, is een gebruik uit de late middeleeuwen dat verwijst naar een mis die gehouden werd ter herdenking van het feest van de kerkwijding. De lokale gemeenschap vierde deze 'verjaardag' van haar belangrijkste gebouw stevast met gepaste luister. De burgerlijke overheid maakte vaak van de gelegenheid gebruik om een markt in te richten. Soms was de volgorde ook omgekeerd en werd de kerk ingewijd op de dag dat er al een jaarmarkt gehouden werd. Later organiseerde elke parochie een kermis op de feestdag van haar patroonheilige.

Ondanks verscheidene pogingen tot afschaffing overleeft de kermis tot op vandaag. Ze is dan ook nooit wars geweest van vernieuwingen en aanpassingen aan de tijdsgeest. We zouden vandaag maar raar opkijken, mochten we op het Ladeuzeplein of de Oude Markt de 19^{de}-eeuwse kermis nog aantreffen met een koorddanser of een vuurspuwer als hoofdattractie. Om nog maar te zwijgen van een rareitenscabinet met een man zonder armen of een kalf met vijf poten op sterk water.

Wat weten we over de historie van de Leuvense kermis(sen)? De grootste kermis is ongetwijfeld de septemberkermis geweest. De locatie van deze kermis is doorheen de geschiedenis ongewijzigd gebleven. Van oudsher stonden de verkoopskraampjes op de Graan-

markt (Herbert Hooverplein) en de ontspanningskraampjes en attracties op de Volksplaats (Mgr. Ladeuzeplein). Vanaf 1866 werd ook de Oude Markt in het kermisgebeuren ingeschakeld en gedurende korte tijd stonden er ook kraampjes op het Sint-Jacobsplein. Tot voor enkele jaren kon men ook op de Vismarkt terecht voor enig kermisplezier.

In 1830 duurde de kermis slechts één week. In de loop van de 19^{de} eeuw werd het kermisgebeuren echter almaar uitgebreid. Zo stonden er in 1900 voor 19 dagen activiteiten op de kermisaffiche, wat ongeveer overeenkomt met de huidige kermisperiode.

Een constante door de eeuwen heen zijn wel het eten en drinken. Wafel-, oliebol-, nougat-, suikerspin- en poffertjeskramen trof men in het midden van de 19^{de} eeuw al aan. Ook nu nog kan men zich op de kermis te goed doen aan allerlei lekkernijen. De soorten attracties hebben echter wel een grote evolutie meegemaakt: met de uitvinding van de stoommachine doeken de eerste mechanische kermisattracties op, zoals de stoomcarroussel en het reuzenrad. Zij waren het begin van een reeks mechanische attracties die in aantal en omvang zijn blijven toenemen.

Alhoewel de kermisperiode in de tweede helft van de 19^{de} eeuw steeds langer werd, veranderde er aanvankelijk niet te veel aan het programma: nevenactiviteiten zoals het beiaardspel, de bals, de volkssporten, de vee- en paardenmarkt en de jaarmarkt hielden stand. Bovendien bleek de kermis een ideale gelegenheid te zijn om een inhuldiging of een speciale festiviteit te organiseren. De inhuldiging van de spoorlijn Leuven-Mechelen in 1837, de vijftigste verjaardag van de Belgische onafhankelijkheid in 1880, de inhuldiging van de waterleiding in 1890, de herdenking van de Eerste Wereldoorlog in 1920: stuk voor stuk vonden ze tijdens Leuven kermis plaats.

Deze nevenactiviteiten hebben zich in de tweede helft van de 20^{ste} eeuw wel aangepast: de volkssporten zijn vervangen door de wielervedstrijd Poeske Scherens, ingericht vanaf 1970, het klokkengelui en beiaardspel bij de opening zijn vervangen door een spetterend vuurwerk; het wipschieten, de sjoelbakwedstrijd en het struifvogelspel zijn verdwenen. Recenter zijn bijvoorbeeld de Abrahamwijding en

N° 35 Dimanche 1^{er} septembre 1935 117^e année

JOURNAL DES PETITES AFFICHES

hebdomadaire de l'Arrondissement de Louvain

La Belgique en deuil

La Reine Astrid est tuée au cours d'un accident d'auto près de Lucerne -- Le Roi est légèrement blessé.

Une nouvelle terribile a secoué la Belgique tout entière jeudi à midi : notre Souveraine bien aimée a trouvé une mort affreuse dans un accident d'auto en Suisse, et le Roi porte de légers blessures. Une immense émotion s'est emparée de tous les cœurs.

Ce drame cruel qui frappe notre Famille Royale est celui de la nation au même degré qu'il y a un an et demi à peine lors de la mort tragique de notre tant regretté Roi Albert. C'est que, dès qu'elle eut mis les pieds sur notre sol il y a neuf ans, la Reine Astrid conquiert le cœur du pays. Ses qualités d'épouse et de mère, alliées à une bonté et une sympathie inépuisables, en firent bientôt l'idole de notre peuple. Suivant la voie tracée par la Reine Elisabeth, notre regrettée Souveraine s'attacha à la tâche de son règne à conquérir les cœurs : toutes les œuvres de philanthropie furent de sa part l'objet d'une activité dévouée, d'un dévouement inlassable qui eurent leur plus grande et belle leur ultime manifestation dans la fondation de l'œuvre magnifique de l'Institut de Secours.

Femme dans toute l'acceptation du mot, elle était pour le Roi un soutien constant autant que précieux. Mère admirable, elle élevait ses enfants — suivant la déclaration du Roi lors du récent anniversaire — dans le culte de la Patrie, qui lui est redevenue d'une continuation assurée de la dynastie. A ce seul titre, la Reine Astrid a droit à la gratitude nationale et sa mort cruelle laissera dans tous les cœurs une plaie qui sera longue à se cicatriser.

Que dans l'affection respectueuse de son peuple, le Roi trouve quelque baume à l'immense douleur qui l'atteint.

Que cet attachement soit pour celui — qui s'est donné tout entier à la Belgique — le réconfort moral dont il a tant besoin.

Que l'amour des siens et de ses sujets lui permettent de continuer l'œuvre si brillamment tracée par son illustre père.

België in rouw gedompeld

Koningin Astrid gedood bij een auto-ongeval, in de omstreken van Luzerne. De Koning licht gekwetst.

Met pijnlijke aandoening hebben wij vernomen dat Hare Majesteit Koningin Astrid het slachtoffer werd van een auto-ongeval dat zich Doonderdag morgen nabij Luzerne, in Zwitserland, heeft voorgedaan.

Koning Leopold heeft slechts lichte verwondingen opgelopen. Onze lieve, jonge Koningin, onze om hare vriendelijkheid en om hare liefdelijkheid, door ieder vereerde Vorstin, is niet meer!

Het nieuws van Koning Albert's tragische dood, verwekte destijds in ons land een ontroering, zooals wij zelden er een gekend hebben. Indedaad, de ramp te Marche-les-Dames op 17 Februari 1934, geschiedde in omstandigheden die er een wereldschokkende gebeurtenis van maakten.

Een tragisch, even moedlotig zijn de omstandigheden der dood onze jonge en edele Vorstin.

De gehele natie, die haar lief had, zal deelnemen in den overblijfsel rouw die onze jonge Vorstin zoo'n vrolijkheidsvolle bestaan heeft; in den rouw harer lieve kleine kinderen, die zij zoo hartstoelelijk bemindde; in den rouw harer ouders, wiens oogappel zij was.

Het is letterlijk te wreef om het te geloven dat wij onze jonge Koningin nooit meer zullen zien.

Arme, lieve Koningin Astrid, u die hartelijk die uit het gemeen van alle Belgen, spijgt.

En denkend aan het loed van onze Koning, zal het volk er bijvoegen : arme Koning, thans als gekroond mensch over het ontzield lichaam zijner aangebeden vrouw gebogen, arme Koning Leopold, die zijn vader verloor in een hartverscheurend onge-

luk en nu zijn vrouw, onder zijn eigen ogen om het leven zag lijnen. Hoe aan zijn wij toch allen voor den dood!

Laaten we allen en in familie een vurig gebed ten Hemel richten voor de zielzaligheid van onze dierbetroude Vorstin, wiens ongetuimelde deugden van liefde en opoffering voor de nederigen thans reeds het verdiende loon Hierboven hebben ontvangen.



Prinses Astrid.

de stoet van de Jaartallen, die jaarlijks met veel trompetgeschal door de Leuvense binnenstad trekt.

De septemberkermis is wel de grote, maar niet de enige kermis in Leuven. Er bestonden lange tijd ook nog wijkkermissen met een zeer oude traditie. De Sint-Jacobskermis in juli-augustus was de oudste wijkkermis. We vinden er sporen van terug in de *Journal des Petites Affiches* van 1876. In de krant van 3 augustus lezen we hieromtrent: 'Verleden zondag was het volop kermis in het kwartier van Sint-Jacob [...] De oude Sint-Jacobskermis leverde dit jaar een gansch bijzonder uitzicht op. Buiten hetgeen men jaarlijks, bij deze gelegenheid, aan de Blauwenhoek gewoon is aan te treffen, ontmoette men eene nieuwigheid: op de Sint-Jacobsplaats was er eene soort

van foor ingericht, barrakken met zeldzaamheden, wafelhuizen, paardenmolen, winkels van lekkernij en kinderspeelgoed stonden er in een vierkant geplaatst, onder het lommer der kastanieboomen, met het gezicht naar den nieuwen vijffarmigen kroonluchter gericht'.

De vroegste kermis op het jaar was echter de Sint-Appoloniakermis die jaarlijks in februari op de Sint-Antoniusplaats (Pater Damiaanplein) werd georganiseerd en gevolgd werd door de 'winterfoor' in Leuven-centrum begin maart. In april volgde de Sint-Geertruikermis en in mei kon men zich uitleven op de Sint-Jozefskermis op het Quinten Metsysplein. In juni en juli kon men zich verheugen op respectievelijk de Sint-Kwintenskermis, de Slachthuis-kermis en de kermis van Onze-Lieve-Vrouw-Middelares.

Deze verschillende kermissen werden bij Gemeenteraadsbesluit van 7 december 1971 afgeschaft. Diverse redenen gaven aanleiding tot deze beslissing. In de eerste plaats haalde de toenmalige schepen van openbare werken Louis Tobback de verkeersproblemen aan, maar ook de verminderde publieke belangstelling was een reden om nog enkel de Septemberkermis te behouden en de Sint-Jacobskermis te vervangen door een 'dag van de Sint-Jacobs-wijk'. Een beslissing die zeker niet door alle wijkcomités in dank werd aanvaard.

In 1990 maakte Petra Colson haar eindver-



handeling over het kermisgebeuren: *Overheidscontroles op volksvermaak: carnaval en kermis in Leuven 1830-1914*. Voor wie zich verder wil verdiepen in Leuven kermis en de verschillende wijkkermissen, zijn er nog tal van onontgonnen dossiers in het archief.

MARIKA CEUNEN

Dood van H. M. Koningin Astrid

Het pijnlijk nieuws werd ter kennis van onze bevolking gebracht door volgende proclamatie:

MEDEBURGERS!

Koningin Astrid is heden morgen verongelukt in Zwitserland, bij auto-ongeval.

Koning Leopold III is gekwetst, evenals de autovervoerder in dienst.

De diepe ontroering die ons treft bij het vernemen van deze tragische gebeurtenis, wordt ongetwijfeld gedeeld door de Leuvense bevolking.

Verliest de Koninklijke Familie een liefderijke gade en moeder, dan ook verliest België een verkleefde Koningin die, door haar goedheid, eerbied en achting wist af te dwingen in alle lagen van de bevolking.

Leuven deelt den rouw die de Belgische gemeenschap treft.

Gedaan in zitting, ten stadhuis, den 29 Augustus 1935.

Burgemeester en Schepenen,
Edmond DOMS.

Op bevel:
De Secretaris,
A. VAN HAL.

STAD LEUVEN KERMIS VAN 1935

Ter gelegenheid van den rouw waarin het overlijden van H. M. de Koningin het land heeft gedompeld, worden alle openbare vermaken en geschors; de openbare bals en muziekuitvoeringen zijn verboden, tot na den dag der lijkplechtigheden.

Leuven, den 30 Augustus 1935.

De d.d. Burgemeester,
Edm. DOMS.

Ten gevolge van het overlijden van H. M. de Koningin, heeft het Stadsbestuur van Leuven besloten de kermisfeesten welke aangekondigd waren voor de eerste week van September, tot de volgende week te verschuiven.

Zij zullen plaats hebben op den overenkomenen dag, 't is te zeggen dat de opening die voorzien was voor Zaterdag 31 Augustus, zal gebeuren op Zaterdag 7 September, dat de feesten die op het programma staan voor Zondag 1 en September, zullen doorgaan op Zondag 8 September, dat de Jaarmarkt voor paarden en vee van Maandag 2 September verdaagd is tot Maandag 9 September, enz...

De feesten die aangekondigd zijn voor 7 September en volgende dagen zullen op





praktische informatie

Salsa! vzw
Samen Actief voor het
Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel
Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

www.leuven.be/salsa

Bestuursleden

Gustaaf Janssens (voorzitter),
Jan Caluwaerts (ondervoorzitter),
Bieke Jorissen (secretaris),
Mark Mellaerts (penningmeester),
Gilbert Huybens (Public Relations)

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 10 (voor gewone leden) of
€ 25 (voor steunende leden)
op volgend rekening nummer:
068-2420772-67
Dit lidgeld omvat de driemaandelijkse
nieuwsbrief, een gunsttarief bij
publicaties en gratis toegang tot
de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archief@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag: 9.00 tot 20.00 u
Woensdag–donderdag: 9.00 tot 17.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 16.00 u

Salsa!.doc

C O L O F O N

is een driemaandelijkse nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens stadsarchief.

Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Redactie

Elke Abbeloos, Marika Ceunen
en Piet Veldeman

Redactieadres

Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever

Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87
3000 Leuven

Foto's

Eric Dewaersegger,
Groeningemuseum Brugge,
Stadsarchief Leuven,
Frieda Van Wijck

Druk en vormgeving

Leën Offsetdruk | Hasselt

Activiteiten van Salsa! vzw

Leuvense stadsklanken uit de 16^{de} eeuw: rondleiding

In het kader van het Stadsklankenfestival geeft Gilbert Huybens speciaal voor Salsa!-leden op dinsdag 15 november 2005 om 20.00 uur een rondleiding op de tentoonstelling georganiseerd in de universiteitsbibliotheek. Maximum aantal deelnemers: 20. Inschrijven via bijgevoegd inschrijvingsformulier, via e-mail of telefonisch rechtstreeks bij het stadsarchief (elke.abbeloos@leuven.be | 016 300 869).

Eerste SALSA!-cahier boven de doopvont

Op dinsdag 6 december 2005 wordt het allereerste Salsa!-cahier officieel voorgesteld. *De genese van de gotische Sint-Pieterskerk te Leuven. Over de allereerste eerstesteenlegging. Over de kerkfabriek en over een anderhalve eeuw oud dwaalspoor.* Auteurs van het werk zijn Alphonsine Maesschalck en Jos Viaene. De presentatie vindt plaats in het stadsarchief, en dit vanaf 20.00 uur. Vooraf inschrijven gewenst, via inschrijvingsformulier, e-mail of telefonisch (elke.abbeloos@leuven.be | 016 300 869).

In het vooruitzicht: vierde KUS-kwis

Noteer alvast vrijdag 2 december 2005 in uw agenda! Op die dag vuurt het stadsarchief immers voor de vierde keer zijn vragen op u af in de inmiddels onnavolgbare Ken Uw Stad-kwis. De al even onnavolgbare Frieda Van Wijck is dit jaar presentator van dienst. Hou uw brievenbus in de gaten voor meer details!

